

З історія мисливства та рибальства у Ворохті кінця XIX – початку XX століття

Село Ворохта (пол. Worochta) засноване у 1568 р. Через село протікає річка Прут, а з усіх сторін його оточують гори та ліси. Географічний словник Царства Польського (1893 р.) характеризував Ворохту як частину села Микуличин Надвірнянського повіту. Село знаходиться у мальовничій гірській місцевості над Прутом. Має (філіальну) церкву, яка відноється до парафії Микуличин [1]. З давніх часів село Ворохту не оминала суспільна еліта, щоб вполювати гарний мисливський трофей, так як вважалося, що тут є найбільше дичини [2].

З 1894 р. князь Ян Ліхтенштейн орендував право полювання та рибальства у Карпатах. Його мисливський палац (700 м н.р.м.) з господарськими приміщеннями для худоби, коней, собак знаходився поблизу залізничної гілки Делятин – Ясіня, на відстані 4 км від залізничної станції Татарів. Головний управляючий п. Вінтер контролював велике мисливське господарство, до якого відносилися державні ліси у Дорі, Микуличині, Татарові та Ворохті. За спогодами очевидців, цей палац мав вигляд швейцарського шале. Для потреб гостей були три спальні, ванни, душові та інші зручності на найвищому рівні. Будинок був прикрашений у місцевому стилі. Гості користувалися ліжниками місцевого виробництва (з Кут) для ночівлі в горах під час риковища та токовищ глухарів.

Найгарнішою оздобою палацу були мисливські трофеї з оленячих та козулячих рогів, ведмежих, рисячих і вовчих шкір, опудал птахів. Вже тоді із найкращих рогів (16 парогів і більше) виготовлялися гіпсові муляжі, які були зроблені так професійно, що їх не можна було відрізнити від оригіналу. Найкращими у цій колекції були роги-муляжі оленя, якого 1904 р. відстріляв англійський лорд під час полювання на схилі г. Костриці. Це були роги-«двадцятка» довжиною 105 см та розмахом 108 см, що важили 14 кг.

В одній з кімнат знаходилося опудало орла, який, з розповіді п. Вінтера, ще пташеням був приручений [3]. Він вільно ходив господарством, але пізніше

почав нападати на домашню птицю, за що був відстріляний. Палац прикрашала й велика колекція фотографій і картин з мисливською тематикою.

Окрасою маєтку був великий олень Ганс, якого врятувала від вовка і на ношах принесла до мисливського палацу лісова охорона. Ріст його рогів через завдану вовком рану був запізнілим. Олень був ручним і ласкавим, давав можливість себе погладити. У жовтні 1905 р. його у супроводі двох наглядачів перевезено з Татарова до королівського вольєру у Мадриді у якості подарунка для князя Альфонса від князя Я. Ліхтенштейна. Іспанський король хотів шляхом схрещення олениць з карпатським оленем ушляхетнити іспанський вид оленів. Подібна доля очікувала й інші двох малих оленят з господарства Я. Ліхтенштейна.

Князь Ліхтенштейн орендував у держави право полювання та риболовлі на площі, що сягала декількох тисяч моргів лісів і полонин. Річна сума оренди становила 48 тис. крон і ще стільки ж складала сума на утримання охорони, будівництво доріг і мисливських стежок, а також кошти на будівництво колиб, організацію полювань восени під час риковищ, які тривали біля двох тижнів або й довше, в залежності від погоди, а також навесні на токовищах глухарів, які тривали цілий тиждень.

На осіннє полювання (біля 20 вересня) на оленя до Татарова з'їжджалася група з 12–16 відомих мисливців, серед яких часто були представники монарших європейських родин. Кожен з гостей їхав до Татарова разом зі своєю власною службою і мисливцями, тому кількість гостей князя Я. Ліхтенштейна сягала іноді декількох десятків осіб. Мисливська група ділилася на декілька частин, які під час риковиська полювали окремо. Кожен гість збирав свій табір і відправлявся на декілька днів на обумовлену частину мисливських угідь, де обслуга вже декілька днів спостерігала за риковиськом. Після полювання в обумовлений день всі групи повертались до мисливського палацу. Слід відмітити, що на місці мисливського палацу Ліхтенштейна на даний час знаходиться готельно-відпочинковий комплекс «Піги».

Мисливські угіддя князя нараховували 72 колиби прямокутної або круглої форми, побудовані з кругляків смереки. Біля деяких колиб були підсобні

прибудови для ночівлі обслуги мисливця, а де їх не було, обслуга спала біля вогнища надворі. Кожну групу супроводжувала одна людина з лісової служби, яка добре знала територію і вислухувала перед тим оленів на риковищі. Залежно від краси добутого оленя і щедрості мисливця егер цього ревіру отримував від 50 до 100, а іноді 200 крон нагороди. До місця полювання (ближніх ревірів) мисливці йшли пішки, до дальніх мисливських угідь – їхали кінями. Кожна група була достатньо великою: декілька десятків селян, гайових, обслуга пана, коні з їжею, одягом тощо. У залежності від чисельності мисливців і мисливських груп до полювання залучали 100–200 гуцулів. За роботу кожен з них отримував 4 крони та їжу.

Після добування оленя мисливець забирав собі оленячі роги; шкіру віддавав князю Я. Ліхтенштейну. М'ясо оленя четвертували і роздавали місцевому населенню. Лише у деяких випадках свіжу полядвицю доставляли на стіл князю. Під час осінніх риковищ у господарстві добували 12–20 оленів, причому відстрілювали лише великих особин (від 10 парогів на рогах).

У зв'язку з тим, що низини гір інтенсивно заселяли люди, кількість оленів щороку збільшувалася. Вони переміщались в гори, становили при цьому загрозу для лісових культур та витісняли з гір козуль, яких ставало щораз менше [4]. Олені в горах проживали на висотах 800–1800 м н.р.м. Багато їх слідів було на кам'яних розсипах Горган, навіть на г. Синяк, що була майже недоступною для туристів.

Найгрізнішою дичиною вважався ведмідь, який зустрічався у віддалених лісах біля Ворохти на висотах 1000–2000 м н.р.м. Дуже рідко він підходив до людських осель. Частіше його можна було побачити в горах біля гірських колиб і стаєнь, де знаходилася свійська худоба. В той час біля кожної гуцульської хати були двометрові кам'яні паркани, які захищали господарства від ведмедів. Однак через збільшення населення Ворохти і Жаб'я, індустріальний рух у лісі, тобто, масові вирубки, ведмідь перейшов у глухіші місця Чорногори. У цих природних умовах він досягав надзвичайно великих розмірів і був пострахом для всієї околиці.

Через мисливські ревіри проходило багато стежок. Витоптані людиною та худобою протягом багатьох років стежки називалися пляями, ними худобу гнали на полонинські пасовища. Проте прогулянка посеред великих кам'яних брил була досить небезпечною, тому лісове управління йшло на великі видатки, щоб впорядковувати стежки для безпечного пересування пішки чи на коні. Для гостей-мисливців князя створювалися стежки шириною 1 м та довжиною декілька десятків кілометрів, які викладали каменем, дерев'яними колодами і які потребували великих затрат праці. Щоб не пошкодити гострим камінням взуття, стежки покривали мохом. Один погонний метр такої стежки коштував 30 геллерів, що було досить дорого. З Ворохти стежки вели на г. Ребровач (1220 м); біля Кічери – на г. Кукуль (1545 м); шутрова стежка через Арджелуджу – до Жаб'я біля г. Костриці. Ці стежки, побудовані за відповідним планом, вели у найкрасивіші гірські місцини. До урочища Озирний уздовж р. Прут й 3 милі від Ворохти була побудована лісова вузькоколейна залізниця, якою могли користуватись як мисливці, так і туристи, але з дозволу власника тартаку у Ворохті [5].

Дослідник історії Ворохти М. Санкович відзначав, що у 1905 році князь Ян Ліхтенштейн запровадив у Ворохті ліцензоване полювання, а гроші за ліцензії надходили до місцевого бюджету. Не маючи коштів, місцеве населення займалось браконьерством. Відомий випадок, коли житель Ворохти Юрій Пітеляк незаконно пішов на полювання і його за порушення чинного законодавства застрелив керівник державних лісів у Ворохті – Грабовський. Ця трагедія відобразилась у народній творчості (співанці). Зі співанки дізнаємося також, що приїхала комісія з Делятина для розслідування обставин і нечесно поступила відносно до звичаєвих норм гуцулів [6]. Відомий дослідник мисливства Гуцульщини відзначав, що гуцули не звертали уваги на закони. Існували навіть звичаєві норми, за якими між ними були розподілені мисливські ревіри. Мисливцям зі сторони Жаб'я було заборонено ходити на ворохтянську сторону [7].

Тогочасна мисливська преса з пафосом відзначала здобутки мисливців, які полювали біля Ворохти. Так, у 1899 році у державних лісах Татарова та

Ворохти десять мисливців добули 27 оленів, 2 ведмеді, 2 самиці оленя. Серед мисливських трофеїв – рогів оленя були одна 20-ка, одна 18-ка, одна 16-ка, шість 14-ок, сім – 12-ок, шість 10-ок, чотири 8-ки. Участь у полюваннях брали: князі Браганца, Кароль Еміл Фестенберг, граф Ковенгуллер, граф Ауерсберг, лорд Андре, граф Хойос, художник Піце [8].

На полюваннях у 1905 році у Ворохті та Татарові було добуто 7 биків. Найгарніший трофей – 18-ку добув у Ворохті 24 вересня князь Алоїз Льовентейн. У цьому ж році у ревірах князя Ліхтенштейна (Ворохта, Татарів та Зелена) добуто: 30 оленів, 4 козулі, 3 глухарі, 14 кабанів, 3 рисі, 1 дикий кіт, два старі вовки, 4 видри, 21 куницю, 7 лисиць, 9 ласок, 6 собак, одного орла, 6 яструбів, 326 ворон, сорок, граків. У мисливських ревірах Ліхтенштейна організовано 807 солонців, а для мисливців збудовано три великі будинки, 67 менших будинків та 68 колиб [9]. У наступному 1906 році в Надвірнянському повіті було добуто 37 оленів. Найкращі полювання у той час були у Ворохті та Татарові [10].

Після закінчення Першої Світової війни та з входженням Галичини до Другої Речі Посполитої ліси біля Ворохти перейшли у власність держави. Право на полювання перейшло до дирекції державних лісів, яка знаходилась у Львові. Відповідно до поданого дирекцією оголошення право полювання на оленя у Ворохті можна було купити за 400 злотих; найдешевше (250 злотих) – у Гриняві та Явірнику [11].

Статистика відзначала, що у 1934 році у Галицькій частині Карпат добуто всього 136 самців, з яких четверту частину становили якісні трофеї. Фахівці відзначали, що серед кращих трофеїв були роги оленя (18-ка), добуті міністром Тарговським у Ворохті [12]. Про велику чисельність поголів'я оленів свідчить той факт, що у Ворохту у 1934 році приїжджав на полювання міністр Тарговскі, який добув роги (14-ку), а інженер Коморовський – гарну шістнадцятку. У Татарові граф К. Замойський добув – 10-ку, князь Колоредо – 12-ку [13].

Однією із основних складових, що визначає ефективність мисливства, є його пропаганда для отримання позитивного іміджу у суспільстві. Вона допомагає відстоювати інтереси мисливської галузі та ухвалювати лояльні до

мисливської галузі нормативно-правові документи. Для реалізації цих завдань мисливські товариства використовували мисливські виставки.

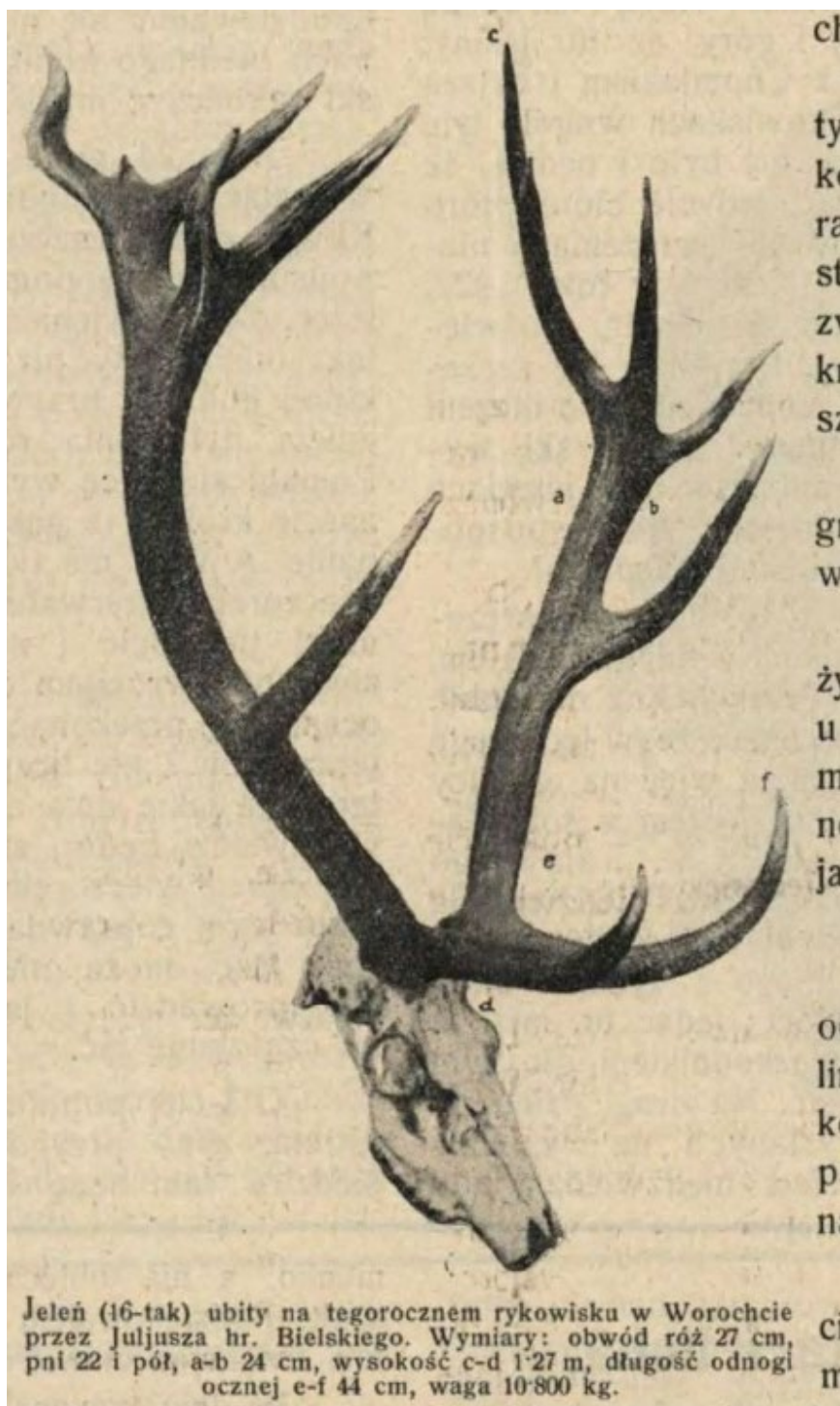
Одна з мисливських виставок (5 – 30 вересня 1936 р.) була присвячена 60-річчю заснування Галицького (Малопольського) мисливського товариства і відбулась у Львові. На цій виставці демонстрували й два трофеї, добуті біля Ворохти. Серед трофеїв були роги оленя, добутого у Ворохті графом Бельським у 1925 році, вони вважались найкращим трофеєм, добутим після війни у Карпатах [14]. Іншим цікавим експонатом була шкіра рисі, добутої за допомогою капкану у 1931 році у Ворохті. Власником трофею був граф Юліуш Бельський [15]. Згаданий трофей графа Юліуша Бельського представляли на Міжнародній мисливській виставці у Берліні у 1937 році, де він з 213,1 бала увійшов до першої категорії міжнародних трофеїв і отримав золоту медаль. Крім рогів оленя, відомий мисливець представив трофей дикого kota, добутого у Ворохті 1928 року [16]. Також на виставці були представлені роги, добуті К. Ламбертом у Ворохті у 1936 році. З результатом 196,9 бали вони увійшли до третьої міжнародної категорії, отримавши бронзову нагороду [17].

Облік мисливських видів дичини був запроваджений з 20-тих років ХХ ст. Відзначалось, що завдяки ефективному веденню мисливського господарства, що передбачало регулювання чисельності хижаків, до Першої Світової війни на Чорногорі було повністю знищено вовка, у 1909 році його взагалі не бачили. Занепад мисливського господарства, який був спричинений війною, зумовив зростання чисельності вовка, хоча його у 1928 році фіксували лише як перехідного [18],[19]. Державні статистичні дані відзначали, що на території Станіславівського воєводства нараховували 1289 оленів, 1635 козуль, 128 ведмедів, 213 вовків, 1189 кабанів, 86 рисів, 132 дикі коти. У татарівському надлісництві обліковували 5, а у Ворохтянському 8 гол. ведмедя [20]. Про велику чисельність ведмедя у мисливських угіддях біля Ворохти свідчить і той факт, що у тунелі між Ворохтою та Зиміром поїзд переїхав ведмедя. Здійснився такий рев, що поїзд змушений був зупинитись [21]. Також у Ворохтянському надлісництві обліковували 5 рисів [22].

Рудольф Вацек (м. Львів) на нараді (1932 р.) відзначав, що – найвища щільність оленів облікована у Ворохтянському надлісництві: на площі 15465 га – 310 оленів [23].

Для піднесення чисельності мисливських видів тварин на початку ХХ ст. на території ворохтянських лісів було заплановано створення Природного парку. Тодішні науковці відзначали, що Надвірнянський повіт має для цього відповідні географічні умови, так як тут протікає багато річок і височіють гори. У 1912 році планували організувати парк на площі 125 тис. га, так як у цьому році закінчувався термін оренди права полювання князя Ліхтенштейна [24]. Через початок Першої Світової війни ці плани не здійснились, але плани про організацію «Природного парку» залишались у 20-тих роках ХХ ст. на порядку денному нової влади – Другої Речі Посполитої [25].

У 1876 році розпочинає свою діяльність «Галицьке мисливське товариство», яке впливає на мисливство всієї Галичини [26]. Практично у всіх 74 повітах Галичини були організовані філії цього мисливського товариства. Його представники (делегати) розподіляли повіт на ділянки, в яких вони здійснювали нагляд у галузі мисливства. Історія зберегла імена членів товариства, які репрезентували його у Ворохті. У 1905 році громадський нагляд відповідно до рішення зборів Надвірнянської філії від 19 листопада цього ж року здійснював Ян Каліта з Микуличина [27], у 1930 р. – інженер Філіп Гірш [28], який був у 1926 році керівником Ворохтянського надлісництва [29].

Фотографія добутого у Ворохті графом Бельським трофею: роги оленя вагою 10,8 кг. [30]

Nr. 1.

Jeleni górskich, nie mających koron symetrycznych, należy podług mnie rozróżnić przynajmniej dwa typy. Jeden typ, to jelenie bez odnogi nadocznej, drugi — z odnogą nadoczną (t. j. środkową pomiędzy oczną a opornikiem). Jeśli chodzi o bardziej znane wzory, to do pierwszego, mniej licznego typu, należy zaliczyć wzorowy wieniec 14-ka z Worochty (fot. Nr. 1), zdobyty przez J. hr. Bielskiego, dalej zrzuty w Muzeum Dziejowickim.

Роги оленя, добутого графом Ю. Бельським [31]

Koliba w nadleśn. Worochta.

Fot. H. Knothe.

Колиба у надлісництві Ворохта [32]

Z rykowiska w Worochcie. Na miejscu strzału.

Fot. A. Piasecki.

З риковища у Ворохті. На місці пострілу [33]

Z rykowiska w Worochcie. Dyrektor A. Piasecki ze strzelcem Wasylem.

З риковища у Ворохті. Директор А. Пясецький з єгером Василем [34]

Велике значення мав розвиток рибальства на Пруті, що протікає через Ворохту. Наприкінці XIX ст. почалось масове зарибнення мальком риби річок. З 1879 року на річці Прут проведено першу спробу акліматизації лосося. У 1882 році завдяки старанням професора Л. Вайгейля було зариблено Прут 1000 шт. малька лосося. Зарибненням Прута займався й граф Артур Потоцький та надлісничий К. Обст. Протягом 1879-1882 р.р. Прут було зариблено мальком: лосося балтійського (2013 шт.), хариуса (950 шт.), вугра (300 шт.), лосося каліфорнійського (300 шт.), форелі річкової (19800 шт.), лина (300 шт.). Всього за цей період річку Прут зариблено було 29942 шт. малька різних видів риби [35].

Рибні запаси річки Прут досліджували з 80-тих років XIX століття. Великий внесок у цю справу зробив наш земляк, уродженець села Яблунева (Коломийський повіт) Максиміліан Сила-Новицький, який у подальшому очолив кафедру зоології Ягелонського Університету у Кракові. Річка Прут була описана у його працях: «Атлас риб галицьких річок» (1889) [36]. та «Риби басейну Вісли, Стиру, Дністра і Пруту в Галичині» (1887 р.) [37].

У тридцятих роках XX ст. у притоці річки Прут – долині потоку Жонка на рівні 540 метрів над рівнем моря був організований інкубатор для розведення форелі. У 1932 році тут сталась пожежа, але вже до 1935 року господарство повністю відновило свою роботу. Метою господарства було зариблення річки Прут на проміжку між Ворохтою та Делятином.

У господарстві був інкубаційний будинок, всередині якого знаходився бетонний басейн та 15 інкубаційних апаратів. Розмір кожного інкубаційного апарату вміщав 10 тис. ікринок. Тож за одну закладку можна було інкубувати до 150 тис. ікринок форелі. Вода, що надходила до інкубатора, фільтрувалась природними фільтрами з щебеню. Безпосередньо біля будинку були три ставки загальною площею біля 160 м², які використовували для розведення риби малька до розміру 4-5 см. Нижче було ще два стави площею 1000 м² кожен, призначені для розведення форелі для споживання. У господарстві розводили два види форелі – річкову та райдужну. Річкову форель продавали рибальським ревірам для зариблення.

Крім зариблення Пруту мальок форелі поставлявся до Солотвинського управління державними лісами, повітового рибальського товариства у Коломиї, до Спортивного клубу вудкарів у Львові, а також до ревірів 4 та 5 на Бистриці Надвірнянській [38].

Для організації промислового вилову риби всі річки Галичини були поділені на рибальські ревіри. Едикт Галицького намісництва L. 91.242/1898 від 28 жовтня 1898р. розподілив річку Прут на 18 рибальських ревірів, при чому кожен ревір, як правило, починався та закінчувався межею між гмінами. Річку Прут у Надвірнянському повіті було розподілено на 6 рибальських ревірів (1-6): 1-й ревір – від утворення річки Прут до залізничного моста на Пруті до місця,

Ребровач; 2-й ревір – від залізничного моста до впадання притоки Женець; 3-й ревір – від впадання притоки Женець до межі між гмінами Микуличин та Ямна; 4-й ревір – від межі між гмінами Микуличин та Ямна до межі між гмінами Дора та Делятин; 5-й ревір – від межі між гмінами Дора та Делятин до впадання притоки Іванівка між гмінами Добротів та Ланчин; 6-й ревір – від впадання притоки Іванівка між гмінами Добротів та Ланчин до межі між гмінами Саджавка та Іванівці.

У Коломийському повіті річка Прут була поділена на 5 рибальських ревірів (7-11): 7-й ревір – від межі між гмінами Саджавка та Іванівці до межі між гмінами Сопів і Вербіж; 8-й ревір займав всю річку Лючку – від початку до впадання її у річку Прут. Річка Пістинька була поділена на два ревіри (9, 10): 9-й ревір – розпочинався від утворення річки до моста в селі Пістинь; 10-й ревір – від моста в селі Пістинь до впадання у річку Прут; 11-й ревір – від межі між гмінами Сопів і Вербіж до межі між гмінами Залуччя та Замулинці.

У Снятинському та Косівському повітах знаходилося 7 ревірів (12-18): 12-й ревір проходив від межі між гмінами Залуччя та Замулинці до межі між гмінами Заболотів і Тулуків; 13-й ревір знаходився на річці Чорнявій від межі між гмінами Виноград та Остапківці до межі між гмінами Любківці і Вовчківці; 14-й ревір займав річку Рибницю з початку до межі між Косівським та Снятинським повітом; 15-й ревір розміщувався на річці Рибниця від межі між Косівським та Снятинським повітом до межі між гмінами Рудники і Вовчківці; 16-й ревір знаходився на річці Прут від межі між гмінами Заболотів і Тулуків до межі Коломийського повіту; 17-й ревір – по річці Прут від межі Коломийського повіту до межі між гмінами Микулинці і Снятин; 18-й ревір – по річці Прут від межі між гмінами Микулинці і Снятин до границі з Буковиною. Всі притоки, що впадали у рибальський ревір також відносились до цього ревіру [39].

Всього ж у Галичині у 1906 році річки було поділено на 472 рибальські ревіри. 366 ревірів здавали в оренду, від якої у казну поступило 36603 крони орендної плати [40]. Сума оренди ревірів була нерівномірною і коливалась у межах від 1 до 1180 крон. У 1904 році сума орендної плати за рибальські ревіри

на річках Прут та Черемош становила 1104 крони [41], у 1905 році орендарі рибальських ревірів на ріці Прут сплатили 2089 крон. Слід відмітити що відповідно до Рибальського закону орендар повинен був сплатити також кошти на зариблення рибальського ревіру [42]. У 1905 році на цілі зариблення з орендарів рибальських ревірів Галичини було зібрано 5659 крон.

У 1911 році за оренду рибальських ревірів було сплачено 57503 крон. Власне за 16 ревірів, які були здані в оренду на річці Прут, було оплачено 2101 крона. (Детальніше у таблиці № 1)

Таблиця № 1

**Кількість рибальських ревірів на
річках Галичини (1911 р.) та вартість їх оренди [43]**

Назва річки	Ревіри			Річна сума оренди
	Приватні	Здані в оренду	Всього	
Буг		20	20	4204
Бистриця	5	15	20	1788
Черемош		16	16	310
Дністер		76	76	12334
Гнила Липа		7	7	135
Лімниця	4	16	20	1727
Прут	2	16	18	2101
Свіча	7	9	16	1587
Вісла		38	38	11479
Всього	29	464	493	57503

Тогочасні фахівці відзначали, що 128 км річок Пруту та Черемошу протікає по кордону, що становить 13,9 % від їх протяжності, і тим самим унеможливорює їх ефективне використання по всій довжині. Середньорічна вартість користування рибальським ревіром на Пруті складала 131,31 крони. Найвищу вартість платили за користування 16-им ревіром – 400 крон, а

найнижчу – лише 8 крон. (Детальніше аналіз використання рибальських ревірів на річках Галичини подано у таблиці № 2)

Таблиця № 2

**Плата за користування рибальськими ревірами (1911 р.)
на річках Галичини [44]**

Річки	Середня вартість оренди одного ревіру	Вартість оренди за один ревір (у кронах)	
		Найвища вартість	Найнижча вартість
Вісла	302,17	1000 (31 ревір)	6
Буг	262,70	1000 (12 ревір)	21
Свіча	198,40	750 (15 ревір)	50
Скава	181	680 (1 ревір)	10
Дністер	171,70	1500 (12 ревір)	1
Стрий	156	450	26
Дунаєць	150,30	450 (10-11 ревіри)	5
Стир	130,42	280	20
Прут	131,31	400(16 ревір)	8
Лімниця	123,30	300 (18 ревір)	20
Надвірнянська та Солотвинська Бистриця	119,20	505 (20 ревір)	6
Серет	90,96	204 (5 ревір)	2
Сян	78,18	670 (38 ревір)	2
Раба	58,45	260 (8 ревір)	2,20
Стрипа	53	150 (1 ревір)	6
Золота Липа	42,28	100 (5 ревір)	2
Гнила Липа	23,50	64	0,90
Черемош	20,60	60 (6 ревір)	10

Збруч	11,12	40 (18 ревір)	2
-------	-------	---------------	---

Ян Непомуцен, автор книги «Про необхідність розвитку підсобних промисливів у Галичині», припустив, що між Делятином та Ворохтою може нараховуватись біля 30000 форелі, описував випадки, коли він виловлював форель вагою до 18 фунтів, а форель на 5 фунтів не вважалось великою рибою. Він відзначав, що великих збитків рибальству на Пруті завдає динаміт, а торгівлею динамітом займаються євреї. Він фіксував випадки, коли після одного вибуху спливало декілька сотень форелі. Ян Непомуцен вважав, що при ефективному веденні рибальського господарства форель можна продавати до Парижа та Лондона [45]. Відомі випадки, коли на річці Прут орендар рибальського ревіру з одного моргу водного дзеркала виловлював 1590-1660 кг риби, що приносило неабиякі прибутки, а виловлені у Пруті лососі йшли на експорт [46]. Статистика вилову риби у Пруті свідчить, що у 1904 році у 10-ому ревірі виловлено – 512 кг, 11-ому – 2600 кг, 12-ому та 16 -ому по 1300 кг риби.

Фахівці вказували, що на оренді рибальських ревірів здійснювали спекуляції: переможець аукціону, де торгували рибальськими ревірами, сам не вів рибальське господарства, а передавав його в руки місцевих рибалок.

Слід відмітити, що крім промислового вилову риби на початку ХХ ст. розвивається й спортивне рибальство. Розвиток спортивного рибальства на річці Прут сприяло її географічне розташування так як Прут протікав через курортні місця Яремче, Микуличин, Татарів, Ворохта. Щоб мати можливість займатись цим видом спорту, необхідно було купити ліцензію на право вилову риби. На тиждень ліцензія коштувала 8-15 крон, 20-50 крон – на місяць, на рибальський сезон – 40-80 крон. Придбати ліцензію можна було у представників управління державними лісами у Делятині, Татарові, Микуличині, Ворохті або у м. Львові у Львівській дирекції державних лісів. Крім ліцензії потрібно було мати й книжку рибалки, яку купували окремо. Виловлена риба ставала власністю рибалки. За окрему оплату можна було замовити послугу поводиря [47].

Prof. Dr. Julian Nowak, z ulowionym łososiem w r. 1910.

Професор Юліан Новак з виловленим лососем 1910 рік [48]

З метою примноження рибних запасів Галицький сейм прийняв 19 листопада 1882 року Закон «Щодо заходів для піднесення рибного господарства». З метою реалізації вимог цього закону Галицьке намісництво видало розпорядження № 58, відповідно до якого з 15 жовтня до 15 грудня було заборонено взагалі виловлювати рибу на річці Прут з її притоками від його витoku до гміни Воскресінці Коломийського повіту. Також на річці Прут з 1 квітня до 31 травня взагалі не дозволяли ловити рибу від села Воскресінці до кордону з Буковиною [49]. У періодичній рибальській літературі описана

подорож урядовця по річках Черемош та Прут, який виявив багато браконьєрів: на берегах Черемоша та Прута на відстані 37 км він зустрів сім груп гуцулів, які незаконно лучиною виловлювали рибу, і при цьому навіть не думали ховатись, щоб їх хтось не притягував до відповідальності [50]. Інший дописувач рибальського часопису «Окулярник» у статті «Рибальство на Пруті» зазначав, що стан справ з організацією рибальського господарства на річці Прут є найгірший. Рибальські ревіри найчастіше орендують євреї, які для вилову риби наймають гуцулів. Хоча й вимоги законодавства зобов'язують до заборони вилову форелі з 1 вересня до 1 січня, але їх ніхто не дотримується. Більше того, саме у заборонений час під час нересту гуцули і починають ловити рибу з використанням динаміту, а малі хлопці-пастухи для вилову риби використовують отруту, змішану з хлібом або кулішем, яку купують магазинах євреїв. Найбільше від цього гине мальок риби. Найбільшим злом для рибальства на Пруті було те, що рибальські ревіри орендували особи, метою яких було виключно збагачення [51]. Також фахівці вказували, що серед річок Галичини, де найбільше використовували динаміт, була річка Прут [52]. Крім браконьєрського вилову риби великої шкоди риболовству завдавав сплав деревини. Лише під час одного спускання води гинуло сотні тисяч риб, особливо малька. Це також призвело до значного зменшення раків біля Коломиї. Іншими негативними факторами були добування каміння, забруднення річки нафтою [53], тирсою від тартаків, які знаходились вздовж річки [54].

Отже, мисливське та рибальське господарство з кінця XIX ст. поряд з чисто господарським значенням набуває й рекреаційного. Влада організовує заходи щодо примноження поголів'я мисливських видів дичини та охорони рибальства від браконьєрства. Про ефективність ведення мисливського господарства свідчать чисельні публікації у періодичних виданнях та висока оцінка добутих мисливських трофеїв на виставках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich / pod red. F. Sulimirskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego. – Warszawa: Wiek, 1893. – S. 945.
2. Potocki J. Na wojnie i na łowach / Jerzy Potocki. – W-wa: Gebethner i Wolf, 1932. – S.32.
3. Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie / A. Mniszek // Łowiec – 1906. – № 11. – S. 134–135.
4. Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie/ A. Mniszek //Łowiec – 1906. – № 12. – S. 145–147.
5. Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie / A. Mniszek // Łowiec – 1906. – № 13. – S. 157–160.
6. Санкович М. Ворохта історія, люди, традиції. – Ворохта – Надвірна: ЗАТ «Надвірнянська друкарня, 2001р. – С. 58.
7. Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. ... канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 244.
8. Korespondencye //Łowiec – 1900. – №19. – s.294.
9. Marek W. Sprawozdanie delegatów / Władysław Marek //Łowiec. – 1905. – № 22. – S.260-261.
10. O wyniku polowań podczas rykowisk w powiecie Nadwórniańskim//Łowiec. – 1906. – № 23. – S.279-280.
11. Ogłoszenie//Łowiec – 1933. – № 17. – S.204.
12. Z Karpat //Łowiec – 1934. – № 23-24. – S.194.
13. Z Karpat //Łowiec – 1934. – № 21-22. – S.176.
14. Jubileuszowa wystawa łowiecka m.t.ł. z Iv pokazem trofeów łowieckich 5 30 września .1936 we Lwowie// Łowiec Polski – 1936. – № 30. – S.578.
15. Klasyfikacja eksponatów//Łowiec. – 1936. – № 10. – S. 176-182.
16. Od redakcji //Łowiec – 1938. – № 5-6. – S.42.

17. Polski jeleń na międzynarodowej wystawie łowieckiej w Berlinie//Łowiec. – 1938. – № 3-4. – S. 36-37.
18. Godyń Z. Rozmieszczenie niektórych zwierząt łownych w Polsce / Zygmunt Godyń //Łowiec. – 1939. – № 13-14. – S. 116-118.
19. Rozmieszczenie niektórych zwierząt łownych w Polsce // Łowiec – 1938. – № 5-6. – S.118.
20. Burzyński W. O niedźwiedziu Wschodnich Karpat / Władysław Burzyński. – Kraków, 1931. – S. 14.
21. Przejechany niedźwiedź // Łowiec Polski. – 1906. – № 19 . – S.302.
22. Kalendarz Myśliwski na 1929 rok. Pod red. Ejsmonda J. – Warszawa, 1929. – S.48-70.
23. Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich/Oprac. Orłowicz M. I Lenartowicz S. – Warszawa: Nakładem Ministerstwa robót publicznych, 1932. – S.180-205.
24. Park przyrody w Karpatach//Łowiec . – 1912. – № 13. – S.145-147.
25. Burzyński W. Park przyrody w Karpatach//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 13-14. – S.8.
26. Проців О. Р. Діяльність Товмацького осередку Галицького мисливського товариства кінця ХІХ – початку ХХ ст. // Тлумач: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 800-річчю заснування м. Тлумача (Тлумач, 24 жовтня 2013 р.) / упорядник А.А. Білас. – Івано-Франківськ – Тлумач : Злагода, 2014. – С. 178-181.
27. Reorganizacya delegatów //Łowiec. – 1905. – № 24. – S.289.
28. Poradnik kalendarz myśliwski na1930 rok / pod red. Ejsmonda J. – rok III. – Warszawa: Skład główny, 1930. – S 203.
29. Kalendarz leśny informacyjny na rok 1927. – Wilno: Znicz, 1927. – S.204.
30. Foto //Łowiec. – 1925. – № 11. – S.163.
31. Wrażenia z Karpat// Łowiec Polski – 1937. – № 27. – S.529.
32. Foto // Łowiec Polski. – 1929. – № 8. – S.127.
33. Foto // Łowiec Polski. – 1936. – № 28 . – S.533.
34. Foto // Łowiec Polski. – 1936. – № 26 . – S.500.

35. Nowicki M. Zarybienie wód Galicyi w roku 1882//Łowiec. – 1883. – № 7. – S.106.
36. Проців О.Р. Зеленчук Я.І. Видатний природознавець уродженець Гуцульщини Максиміліан Сила-Новицький/Олег Проців/, Ярослав Зеленчук/ Гуцули і Гуцульщина : літ.-мист. і громад.-сусп. часоп. – 2012. – № 2(6). – С. 42 – 45.
37. Okólnik IV. – 1899. – № 109. – S.2.
38. Ośrodek zarybieniowy w nadleśnictwie państwowem Jaremzcze // Echa leśne. – 1935. - № 23. – S.7
39. Tymczasowy podział dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. L. 91.242/1898 Edykt tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.3-5.
40. Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 84. – S.160.
41. Rybactwo w Sejmie krajowym // Okólnik. – 1904. – № 69. – S.55.
42. Czasopismo prawnicze i ekonomiczne. – 1902. – Rocznik 3. – S.29-30.
43. Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.206.
44. Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.208-210.
45. Nepomucen J. O potrzebie rozwoju przemysłu domowego w Galicji / Jan Nepomucen. – Lwów: Nakładem autora. Główny skład w księgarni F. H. Richtera, 1878. – S.36-39.
46. Badania rozsiedlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 68 -70.
47. Sport wedkarski w Galieyi // Okólnik. – 1914. – № 7. – S.158-160
48. Foto // Okólnik. – 1911. – № 116. – S.57.
49. Ustawa z dnia 19.listopada 1882 o niektórych środkach ku podniesieniu rybactwa na wodach śródkrajowych//Łowiec. – 1883. – № 10. – S.155-156.
50. Sprawozdanie z czynności krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowi za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1909.// Okólnik. – 1910. – № 109. – S.2.
51. Kilka słów o rybołówstwie i rybach Prutu//Łowiec. – 1879. – № 5. – S.69-70.

52. Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S.85.
53. Stosunki rybacki nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S.39.
54. Zanieczyszczenie rzek // Okólnik. – 1897. – № 25. – S.4.

Проців О.Р. З історії мисливства та рибальства у Ворохті кінця XIX – першої третини XX ст. Етнокультурна спадщина Прикарпаття. «Етнокультурна спадщина Прикарпаття (на пошану Михайла Паньківа з нагоди його 750річчя)» (м. Івано_Франківськ, 4 грудня 2016 року)/ Науковий редактор А. Королько. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. – С. 165-180.